

quàm iratos fuisse. De mea autèm in te voluntate sic velim iudices, me quibuscumque rebus opus esse intelligam: quamquàm videam, quis sim hoc tempore, et quid possim: opera tamèn, et consilio, studio quidèm certè, rei, famæ, salutis tuæ præstò futurum. Tu velim, et quid agas, et quid acturum te putes, facias me quam diligentissimè certiorèm. Vale.

ARGUMENTUM.

Hortatur, ut communem fortunam fortitèr ferat.

Cicero S. D. Plancio.

Accepi perbreves tuas litteras, quibus id, quod scire cupiebam, cognoscere non potui: cognovi autèm id, quod mihi dubium non fuit, nam quàm fortitèr ferres communes miseras, non intellexi: quàm me amares, facilè perspexi: sed hoc sciebam, illud si scissem, ad id meas litteras accommodassem. Sed tamèn etsi antèa scripsi, quæ existimavi te scire oportere, tamèn hoc tempore breviter commonendum putavi, ne quo periculo te proprio existimares esse, in magno omnes, sed tamèn in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, et præcipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos, quo semper fuimus: quod de te sperare: de me præstare possum. Vale.

M. T. CICERONIS

EPISTOLARUM

AD METELLUM, EL ALIOS.

LIBER V.

ARGUMENTUM.

Queritur Metellus Celer, qui Galliam proconsul regebat, Metellum fratrem suum, à Cicerone expugnatum. Videtur esse paulò arrogantior epistola.

Q. Metellus Q. F. Celer, procos. S. D.

M. Tullio Ciceroni.

Si vales, benè est. Existimaram pro mutuo inter nos animo, et pro reconciliata gratia neque me absentem ludibrio læsum iri, nec Metellum fratrem, ob dictum, capite, ac fortunis per te oppugnatum iri, quem si parum pudor ipsius defendebat: debebat vel familiæ nostræ dignitas, vel meum studium erga vos, remque publicam, satis sublevare. Nunc video illum circumventum, me desertum, à quibus minimè conveniebat. Itaque in luctu, et squalore sum, qui provinciæ, qui exercitui præsum, qui bellum gero, quæ quoniam nec ratione, nec majorum nostrorum clementia administrastis, non erit mirandum, si vos poenitebit. Te tam mobili in me, meosque esse animo non spera-

ham. Me interea nec domesticus dolor, nec cujusquam injuria a rep. abducat. Vale.

ARGUMENTUM.

Excusat se de Metello fratre, suaque in ipsum Celerem merita commemorat.

M. Cicero S. D. Q. Metello. Q. F. Celeri procos.

Si tu, exercitusque valetis, bene est. Scribis ad me, te existimasse, pro mutuo inter nos animo, et pro reconciliata gratia nunquam te a me ludibrio læsum iri. Quod cujusmodi sit, satis intelligere non possum: sed tamen suspicor, ad te esse allatum, me, in senatu, cum disputarem, permultos esse, qui temp. a me conservatam dolerent, dixisse: a te propinquos tuos, quibus negare non potuisses, impetrasse, ut ea, quæ statuisses tibi in senatu de mea laude esse dicenda, reticeres. Quod cum dicerem, illud adjunxi: mihi tecum ita dispartitum officium fuisse in rep. salutē retinenda, ut ego urbem a domesticis insidiis, et ab intestino scelere: tu Italiam et ab armatis hostibus, et ab occultā conjuratione defenderes: atque hanc nostram tanti, et tam præclari muneris societatem, a tuis propinquis labefactam: qui, cum tu a me rebus amplissimis, atque honorificentissimis ornatus esses, timuissent, neque mihi pars abs te voluntatis mutua tribueretur. Hoc in sermone, cum a me exponeretur, quæ mea expectatio fuisset orationis tuæ, quantoque in mœnore versatus essem: visa est oratio non jucunda: et mediocris quidem est risus consecutus, non in te, sed magis in mœnore meum, et quod me abs te icupisse lau-

dari, apertè, atque ingenuè confitebar. Jam hoc non potest in te non honorificè esse dictum, me in clarissimis meis, atque amplissimis rebus tamen aliquod testimonium tuæ vocis habere voluisse. Quod autem ita scribis. Pro mutuo inter nos animo: quid tu existimes esse in amicitia mutuum, nescio, equidem hoc arbitror, cum par voluntas accipitur, et redditur. Ego, si hoc dicam, me tua causa prætermisisse provinciam: tibi ipse levior videar esse; meæ enim rationes ita tulerunt: atque ejus mei consilii majorem in dies singulos fructum, voluptatemque capio. Illud dico, me, ut primum in concione provinciam deposuerim, statim, quemadmodum eam tibi traderem, cogitare cœpisse. Nihil dico de sortitione vestra: tantum te suspicari volo, nihil in ea re per collegam meum, me insciente, esse factum. Recordare cætera: quam citò senatum illo die, facta sortitione, coegerim: quam multa de te verba fecerim, cum tu ipse mihi dixisti, orationem meam non solum in te honorificam, sed etiam in collegas tuos contumeliosam fuisse. Jam illud senatusconsultum, quod eo die factum est, ea perscriptione est, ut, dum id existabit, officium meum in te obscurum esse non possit. Postea verò quam profectus es, velim recordere, quæ ego de te in senatu egerim: quæ in concionibus dixerim, quas ad te litteras miserim. Quæ cum omnia collegeris: tu ipse velim judices, satisne videatur his omnibus rebus tuus adventus, cum proximè Romam venisti, mutuo respondisse. Quod scribis de reconciliata nostra gratia: non intelligo cur reconciliatam esse dicas, quæ nunquam immutata est. Quod scribis, non oportuisse Me-

tellum fratrem tuum ob dictum à me oppugnari: primùm, hoc velim existimes, animum mihi istum tuum vehementer probari, et fraternam plenam humanitatis, ac pietatis voluntatem: deindè, si qua ego in re fratri tuo, reipublicæ causa, restiterim, peto, ut mihi ignoscas; tam enim sum amicus reip. quàm qui maximè. Si verò meam salutem contra illius impetum in me crudelissimum defenderim: satis habeas, nihil me etiamnum tecum detui fratris injuria conqueri. Quem ego cum comperissem omnem sui tribunatus conatum in meam perniciem parare, atque meditari: egi cum Claudia, uxore tua, et cum vestra sorore Mucia, cujus erga me studia pro Cn. Pompeii necessitudine, multis in rebus perspexeram: ut eum ab illa injuria detraherent. Atque ille, quod te audisse credo, pridie Kalendas Januar. qua injuria nemo unquam in aliquo magistratu improvissimus civis affectus est, ea me consulem affectit, cum temp. conservassem: atque abeuntem magistratu concionis habendæ potestate privavit: cujus injuria mihi tamèn honori summo fuit. Nam cum ille mihi nihil, nisi ut jurarem, permetteret: magna voce juravi verissimum, pulcherrimumque jusjurandum: quod populus idem magna voce me verè jurasse, juravit. Hac accepta tam insigni injuria, tamèn illo ipso die nisi ad Metellum communes amicos, qui agerent cum eo, ut ab illa mente desisteret, quibus ille respondit, sibi non esse integrum, etenim paulò antè in concione dixerat, ei, qui in alios animadvertisset indicta causa, dicendi ipsi potestatem fieri non oportere. Hominem gravem, et civem egregium: qui, qua pœna senatus, consensu

bonorum omnium, eos affecerat, qui urbem incendere, magistratus, ac senatum trucidare, bellum maximum constare voluissent, eadem dignum judicaret eum, qui curiam cæde, urbem incendiis, Italiam bello liberasset. Itaque ego Metello, fratri tuo, præsentì restiti. Nam in senatu Kalendis Jan. sic cum eo de rep. disputavi, ut sentiret, sibi cum viro forti, et constanti esse pugnandum. Ad tertium Nonas Januarias cum agere cœpisset, tertio quoque verbo orationis suæ me appellabat, mihi minabatur, neque illi quidquam deliberatiùs fuit, quam me, quacumque ratione posset, non judicio, neque disceptatione, sed vi, atque impressione evertere. Hujus ego temeritati si virtute, atque animo non restitsem: quis esset, qui me in consulatu non casu potiùs existimaret, quam consilio, fortem fuisse? Hæc si Metellum cogitare de me nescisti, debes existimare, te maximis de rebus à fratre esse celatum, sin autèm aliquid impertivit tibi sui consilii: lenis à te, et facilis existimari debeo, qui nihil tecum de his ipsis rebus exposulem. Et, si intelligis, non me dicto Metelli, ut scribis, sed consilio ejus, animoque in me inimicissimo esse commotum: cognosce nunc humanitatem meam: si humanitas appellanda est in acerbissima injuria remissio animi, ac dissolutio. Nulla est à me unquam sententia dicta in fratrem tuum, quotiescumque aliquid est actum, sedens in assensu, qui mihi lenissimè sentire visi sunt. Addam illud etiam, quod jam ego curare non debui, sed tamèn fieri non molestè tuli: atque etiam, ut ita fieret, pro mea parte adjuvi, ut senatusconsulto meus inimicus, quia tuus frater erat, sublevare-

tur. Quare non ego oppugnavi fratrem tuum, sed fratri tuo repugnavi: nec in te, ut scribis, animo fui mobili: sed ita stabili, ut in mea erga te voluntate, etiam desertus ab officiis tuis, permanerem. Atque hoc ipso tempore tibi penè minitanti nobis per litteras hoc rescribo, atque respondeo: ego dolori tuo non solum ignosco, sed summam etiam laudem tribuo, meus enim me sensus, quanta vis fraterni sit amoris admonent. A te peto, ut tu quoque æquum te iudicem dolori meo præbeas: si acerbè, si crudeliter, si sine causa sum à tuis oppugnatus, ut statuas, mihi non modò cedendum, sed etiam tuo, atque exercitus tui auxilio, in ejusmodi causa, utendum fuisse. Ego te mihi semper amicum esse volui: me ut tibi amicissimum esse intelligeres, laboravi; maneo in voluntate, et quoad voles tu, manebo; cujusque amore tui fratrem tuum odisse desinam, quam illius odio quidquam de nostra benevolentia detrahatur. Vale.

ARGUMENTUM.

Quæ sequitur epistola, non dubito, quin Metelli Celeris potius sit, quam Nepotis: et in epistolæ Nepotem puto significari.

Q. Metellus Celer. S. D. Ciceroni.

Homini importunissimi contumeliæ, quibus, crebris concionibus me onerat, tuis erga me officiis leniuntur: et, ut sunt leves ejusmodi homines, à me despiciuntur: libenterque, commutata persona, te mihi fratris loco esse ducò: de illo ne meminisse quidem volo: tametsi bis eum invitum servavi. De me meisque rebus, ne vobis multitu-

dine litterarum molestior essem, ad Lollium percipisci: de rationibus etiam provinciæ quid vellem fieri, ut is vos doceret, et commonefaceret. Si poteris, velim pristinam tuam erga me voluntatem conserves. Vale.

ARGUMENTUM.

Studium, et auxilium Metelli Nepotis, consulum generis exul implorat.

Cicero S. D. Metello Nepoti cos.

Litteræ Q. fratris, et T. Pomponii, necessarij mei tantum mihi spe dederant, ut in te non minus auxilii, quam in tuo collega mihi constitutum fuerit, itaque ad te litteras statim misi: per quas, ut fortuna postulabat, et gratias tibi egi et de reliquo tempore auxilium petii. Postea mihi non tam meorum litteræ, quam sermones eorum, qui hac iter faciebant, animum tuum immutatum significabant, quæ res fecit, ut tibi litteris obstrepere non auderem. Nunc mihi Q. frater meus mitissimam tuam orationem, quam in senatu habuisses, præscripsit: qua inductus, ad te scribere sum coactus: et abs te, quantum tua fert voluntas, peto, quæsoque, ut tu me conserves potius, quam propter arrogantem crudelitatem tuorum me oppugnes. Tu tuas inimicitias ut reipublicæ donares, te vicisti: alienas ut, contra rempub. confirmes, adduceres? Quod si mihi tua clementia opem tuleris, omnibus in rebus me fore in tua potestate tibi confirmo: sin mihi nequè magistratum, nequè senatum, nequè populum auxiliari, propter eam vim, quæ me cum rep. vicit, licuerit: vide,

ne, cum velis revocare tempus omnium conservandorum: cum, qui servetur, non erit, non possis. Vale.

ARGUMENTUM.

Exprobrat Antonio, qui Macedoniam proconsul regebat, ingrati animi vitium: deinde Atticum illi commendat.

Cicero S. D. Antonio M. F. imp.

Etsi statueram nullas ad te litteras mittere, nisi commendatitias, non quòd eas intelligerem satis apud te valere: sed ne iis, qui me rogarent, aliquid de nostra conjunctione imminutum esse ostenderem, tamèn, cùm T. Pomponius, homo omnium meorum in te studiorum et officiorum maximè conscius, tui cupidus, nostri amantissimus, ad te proficisceretur, aliquid mihi scribendum putavi: præsertim cum aliter ipsi Pomponio satisfacere non possem. Ego si abs te summa officia desiderem, mirum nemini videri debet: omnia enim à me in te profecta sunt, quæ ad tuum commodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerent. Pro iis rebus nullam mihi abs te relatam esse gratiam, tu est optimus testis. Contrà etiam esse aliquid abs te profectum ex multis audivi: nam comperisse me, non audeo dicere, ne fortè id ipsum verbum ponam, quod abs te ajunt falso in me solere conferri. Sed ea, quæ ad me delata sunt, malo te ex Pomponio, cui non minùs molesta fuerunt, quam ex meis litteris cognoscere. Meus in te animus quàm singulari officio fuerit, et senatus et populus R. testis est. Tu quam gratus ergà me fueris, ipse existimare potes, quantum mihi

debeas, cæteri existiment: ego quæ tua causa antea feci, voluntate sum adductus, posteaque constantia. Sed reliqua, mihi crede, multo majus meum studium, majoremque gravitatem, et laborem desiderant. Quæ ego si non profundere, ac perdere videbor, omnibus meis viribus sustinebo: sin ingrata esse sentiam, non committam, ut tibi ipse insanire videar. Ea, quæ sint, et cujusmodi, poteris ex Pomponio cognoscere. Atquè ipsum tibi Pomponium ita commendo, ut, quamquam ipsius causa confido te facturum esse omnia: tamen abs te hoc petam, ut si quid residet in te amoris ergà me; id omne in Pomponii negotio ostendas. Hoc mihi gratius facere nihil potes.

ARGUMENTUM.

Narrat se diligentiam adhibuisse ne Sextio succederetur. Adscribit de domo à se empta.

Cicero S. D. P. Sextio L. F. procos.

Cum ad me Decius, librarius tuus venisset, egissetque mecum, ut operam darem, ne tibi hoc tempore succederetur: quamquam illum hominem frangi, et tibi amicum existimabam, tamen quòd memoria tenebam, cujusmodi ad me litteras antea misisses, non satis credidi homini prudenti, tam valde esse mutatam voluntatem tuam, sed postea, quam et Cornelia tua Terentiam convenit, et ego cum Q. Cornelio locutus sum: adhibui diligentiam, quotiescumque senatus fuit, ut adessem: plurimumque in eo negotio habui, ut Q. Fusium, tribunum plebis, et cæteros, ad quos tu scripseras, cogerem mihi potius credere, quàm tuis lit-

teris. Omnino res tota in mensem Januarium rejecta erat, sed facile obtinebatur. Ego, tua gratulatione commotus, quod ad me pridem scripseras: velle te bene evenire, quod de Crasso domum emissem: emi eam ipsam domum millibus nummum xxxv. aliquantò post tuam gratulationem. Itaque nunc me scito tantum habere aëris alieni, ut cupiam conjurare, si quis me recipiat, sed partim odio inducti, me excludunt, et aperte vindicem conjurationis oderunt: partim non credunt, et à me insidias metuunt: nec putant ei nummos deesse posse, qui ex obsidione foeneratores exemerit. Omnino semissibus magna copia est: ego autem meis rebus gestis hoc sum assecutus, ut bonum nomen adeptus existimer. Domum tuam, atque ædificationem omnem perspexi, et vehementer probavi. Antonium, etsi ejus in me officia omnes desiderant: tamen in senatu gravissimè, ac diligentissimè defendi, senatumque vehementer oratione mea, atque auctoritate commovi. Tu ad me velim litteras crebrius mittas. Vale.

ARGUMENTUM.

Leviter expostulat, quod Pompejus sibi de oppressa Cæcilinæ conjuratione non esset pro rei magnitudine litteris gratulatus.

Cicero S. D. Cn. Pompejo. Cn. F. Magno, imp.

Si tu, exercitusque valetis, bene est. Ex litteris tuis, quas publicè misisti, cœpi unà cum omnibus incredibilem voluptatem: tantam enim spem otii ostendisti, quantam ego semper omnibus, te uno fretus, pollicebar. Sed hoc scito, tuos ve-

teres hostes novos amicos, vehementer litteris percussos, atque ex magna spe deturbatos, jacere. Ad me autem litteras, quas misisti, quamquam exigam significationem tuæ erga me voluntatis habebant, tamen mihi scito jucundas fuisse. Nulla enim re tam lætari soleo, quam meorum officiorum conscientia: quibus si quando non mutuo responderetur, apud me plus officii residere facillimè patior. Illud non dubito, quin, si te mea summa erga te studia parum mihi adjunxerunt, resp. nos inter nos conciliatura, conjuncturaque sit. Ac nec ignores, quid ego in tuis litteris desiderarim: scribam aperte, sicut et mea natura, et nostra amicitia postulat. Res eas gessi, quarum aliquam in tuis litteris, et nostræ necessitudinis, et reip. causa, gratulationem expectavi: quam ego abs te prætermisam esse arbitror, quod verebare, ne cujus animum offenderes. Sed scito, ea quæ nos pro salute patriæ gessimus, orbis terræ judicio, ac testimonio comprobari. Quæ, cum veneris, tanto consilio, tantaque animi magnitudine à me gesta esse cognosces, ut tibi multò majori, quam Africanus fuit, me non multò minorem, quam Lælium, facile tibi et in rep. et in amicitia adjunctum esse patiare. Vale.

ARGUMENTUM.

Officium suum in Crassum prædicat, omniaque pollicetur, quæ ad illius commodum, aut amplitudinem pertinebant.

Cicero S. D. M. Licinio P. F. Crasso.

Quantum meum studium extiterit dignitatis tuæ,

vel tuendæ, vel etiam augendæ, non dubito, quin ad te omnes tui perscripserint. Non enim fuit, aut mediocre, aut obscurum, aut ejusmodi, quod silentio posset præteriri. Nam et cum consulibus, et cum multis consularibus tanta contentione decertavi, quanta nunquam antea ulla in causa: suscepique mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis; veterique nostræ necessitudini jamdiu debitum, sed multa varietate temporum interruptum, officium cumulatè reddidi. Neque meherculè unquam mihi tui aut colendi, aut ornandi voluntas defuit: sed quædam pestes hominum, laude aliena dolentium, et te nonnuncquam à me alienarunt, et me aliquandò immutarunt tibi. Sed existit tempus optatum mihi magis, quam speratum, ut florentissimis tuis rebus, mea perspici posset, et memoria nostræ voluntatis, et amicitia fides. Sum enim consecutus non modò ut domus tua tota, sed ut cuncta civitas me tibi amicissimum esse cognosceret. Itaque et præstantissima omnium faminarum uxor tua, et eximia pietate, virtute, gratia, tui Crassi: meis consiliis, monitis, studiis, actionibusque nituntur: et senatus, populusque R. intelligit, tibi absentem nihil esse tam promptum, aut tam paratum, quam omnibus rebus, quæ ad te pertineant, operam, curam, diligentiam, auctoritatem meam. Quæ sint acta, quæque agantur, domesticorum tibi litteris declarari puto. De me sic existimes, ac tibi persuadeas, vehementer velim, non me repentina aliqua voluntate, aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officiis amplectendam incidisse: sed, ut primum forum attigerim, spectasse semper, ut tibi

possem quam maximè esse conjunctus. Quo quidem ex tempore, memoria teneo, neque meam tibi observantiam, neque mihi tuam summam benevolentiam, ac liberalitatem defuisse. Si qua intercederunt; non tam re, quam suspicione violenta, ea cum fuerint et falsa, et inania, sint evulsa ex omni memoria, vitæque nostra. Is enim tu vir es, et cum me esse cupio, ut quoniam in eadem reip. tempora incidimus, conjunctionem amicitiamque nostram utriusque nostrum laudi sperem fore. Quamobrem tu, quantum tuo judicio tribuendum nobis esse putes, statues ipse: et ut spero, statues ex nostra dignitate. Ego verò tibi profiteor, atque polliceor eximium, et singulare meum studium in omni genere officii, quod ad honestatem, et gloriam tuam spectet: in quo etiam si multi mecum contendunt, tamen cum reliquis omnibus, tum Crassis tuis judicibus, omnes facilè superabo; quos quidem ego ambos unice diligo; sed in Marco benevolentia impari. Hoc magis sum Publio deditus, quòd me, quamquam à pueritia sua semper, tamen, hoc tempore maximè, sicut alterum parentem et observat, et diligit. Has litteras velim existimes, fœderis habituras esse vim, non epistolæ: meque ea, quæ tibi promitto, ac recipio, sanctissimè esse observaturum, diligentissimèque facturum. Quæ à me suscepta defensio est, te absente, dignitatis tuæ, in ea jam ego non solum amicitia nostræ, sed etiam constantia meæ causa permanebo. Quamobrem satis esse hoc tempore arbitratus sum, hoc ad te scribere: me, si quid ipse intelligerem, aut ad voluntatem, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere, mea

spontè id esse facturum: sint quippiam aut à te essem admonitus, aut à tuis: effecturum, ut intelligeres, nihil neque te scripsisse, neque quemquam tuorum ad me frustrà detulisse. Quamobrè velim ità et ipse ad me scribas de omnibus minimis, maximis, mediocribusque rebus, ut ad hominem amicissimum: et tuis præcipias, ut, opera, consilio, auctoritate, gratia mea sic utantur in omnibus, publicis, privatis, forensibus, domesticis, tuis, amicorum, hospitum, clientium tuorum negotiis: ut quoad ejus fieri possit, præsentia tua desiderium meo labore minuatur. Vale.

ARGUMENTUM.

Vatinius ex consulatu à Cæsare dictatore in Illyricum missus, commendat suam dignitatem Ciceroni contra malevolorum obtreccationes.

P. Vatinius imp. S. D. Ciceroni suo.

Si vales, benè est: ego valeo. Si tuam consuetudinem in patrociniis tuendis servas, P. Vatinius cliens ad te venit, qui pro se causam dicere vult. Non, puto, repudiabis in honore, quem in periculo recepisti. Ego autèm quem potiùs adoptem, aut invocem, quàm illum, quo defendente, vincere didici? An verear, ne, qui potentissimorum hominum conspirationem neglexerit pro mea salute, is pro honore meo, pusillorum ac malevolorum obtreccationes, et invidias non prosternat, atquè obterrat? Quarè, si me, sicut soles, amas, suscipe me totum; atquè hoc quidquid est oneris, ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum, ac sustinendum, puta. Scis, meam fortunam, nescio quo mo-

do, facilè obtreccatores invenire, non meo quidèm; meherculè, merito: sed quanti id refert, si tamèn fato nescio quo accidit? Si quis fortè fuerit, qui nostræ dignitati obesse velit, peto à te, ut tuam consuetudinem, et liberalitatem in me absente defendendo mihi præstes. Litteras ad senatum nostris de rebus gestis, quo exemplo miseram, infrà tibi perscripsi. Dicitur mihi tuus servus anagnostes fugitivus cum Vardæis esse: de quo tu mihi nihil mandasti: ego tamèn terra, marique ut conquiretetur, præmandavi: et profectò tibi illum reperiam, nisi in Dalmatiam aufugerit: et inde tamèn aliquandò eruam. Tu nos fac ames. Vale. Ad tertium idus Quinct. ex castris. Narona.

ARGUMENTUM.

Scribit hæc de Dionysio Ciceronis servo, de Catilio pirata, de rebus à se in Dalmatia gestis, pro quibus supplicationes sibi decerni postulat.

Vatinius imp. S. D. Ciceroni.

Si vales, benè est: ego quidèm valeo. De Dionysio tuo adhuc nihil extrico: et eo minùs, quòd me frigus Dalmaticum, quod illinc ejecit, etiam hic refrigeravit. Sed tamèn non desistam, quin illum aliquandò eruam. Sed tamèn omnia mihi dura imperas. De Catilio nescio quid ad me scripsisti deprecationis diligentissimæ. Apage te, cum nostro Sexto Servilio: nam meherculè ego illum quoquè amo; sed hujuscemodi vos clientes, hujuscemodi causas recipitis? hominem unum omnium crudelissimum, qui tot ingenuos, matres familias, cives romanos, occidit, arripuit, disperdidit, re-

giones vastavit? Simius verò semissis homo contra me arma tulit, et cum bello cœpi. Sed tamen, mi Cicero, quid facere possum? Omnia, meherculè, cupio, quæ tu mihi impetras. Meam animadversionem, et supplicium: quo usus eram in eum, quem cœpisssem, remitto tibi, et condono. Quod illis respondere possum, qui sua bona direpta, naves expugnatas, fratres, liberos, parentes occisos, ac rione exostulant? Si meherculè Appii os haberem, in cuius locum suffectus sum, tamen hoc sustinere non possem. Quid ergo est? Faciam omnia sedulò, quæ te sciam velle. Defenditur à Q. Volusio, tuo discipulo: si fortè ea res poterit adversarios fugare, in eo maximè spes est. Nos, si quid erit istic opus, defendes. Cæsar adhuc mihi injuriam facit, de meis supplicationibus, et rebus gestis Dalmaticis adhuc non refert: quasi verò non justissimi triumphi in Dalmatia res gesserim. Nam si hoc expectandum sit, dum totum bellum conficiam: viginti oppida sunt Dalmatiæ antiqua: quæ ipsi sibi asciverunt, amplius sexaginta; hæc nisi omnia expugno, si mihi supplicationes non decernuntur: longè alia conditione ego sum, ac cæteri imperatores. Ego post supplicationes mihi decretas, in Dalmatiam profectus sum: sex oppida vi oppugnando cœpi: unum hoc, quod erat maximum, quater à me jam captum, quatuor enim turres, et quatuor muros cœpi, et arcem eorum totam: ex qua me nives, frigora, imbres detruserunt, indignèque, mi Cicero, oppidum captum, et bellum jam confectum relinquere sum coactus. Quare te rogo, si opus erit, ad Cæsarem meam causam agas, meque tibi in omnes partes

defendendum putes: hoc existimans, neminem te tui amantiorem habere. Vale. Nonis Decembribus. Narona.

ARGUMENTUM.

Suum studium erga uxorem Vatini, ipsumque Vatinium significat, rogat deinde ut omnino sibi remittat seruum suum fugitivum Dionysium.

Cicero S. D. Vatini imp.

Grata tibi esse officia mea non miror, cognovi enim te gratissimum omnium: idque nunquam destiti prædicare: nec enim tu mihi gratiam modo habuisti, verum etiam cumulativè retulisti. Quamobrè reliquis tuis rebus omnibus, pari me studio erga te, et eadem voluntate cognoscēs. Quod mihi foeminam primariam Pompejam, uxorem tuam, commendas, cum Sura nostro statim, tuis litteris lectis, locutus sum; ut ei meis verbis diceret, ut, quidquid opus esset, mihi denuntiaret: me omnia, quæ ea vellet, summo studio, curaque facturum: itaque faciam, eamque si opus esse videbitur, ipse conveniam. Tu tamen ei velim scribas, ut nullam rem neque tam magnam, neque tam parvam putet, quæ mihi aut difficilis, aut parùm me digna videatur. Omnia, quæ in tuis rebus agam, et non laboriosa mihi, et honesta videbuntur. De Dionysio, si me amas, confice, quamcumque ei fidem dederis, præstabo. Si vero improbus fuerit, ut est, duces eum captivum in triumpho. Dalmatis dii malè faciant, qui tibi molesti sunt. Sed, ut scribis, brevi capientur, et illustrabunt res tuas gestas, semper enim habiti sunt bellicosissimi. Vale.

ARGUMENTUM.

Luccejum historiarum scriptorem rogat ut de rebus à se in consulatu gestis separatim volumen conficiat: quod illustrius videatur.

Cicero S. D. L. Lucejo Q. F.

Coram me tecum eadem hæc agere sæpè conantem deterruit pudor quidam panè subrusticus: quæ nunc exponam absens audaciùs: epistola enim non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, nequè, ut ergo arbitror, reprehendenda, nomen ut nostrum scriptis illustretur, et celebretur tuis, quod etsi mihi sæpè ostendis te esse facturum, tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum, etsi erat semper à me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam, neque ira vel cœpit, vel incedit, ut cuperem quàm celerrimè res nostras monumentis commendari tuis. Non enim me solum commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas, ut vel auctoritate testimonii tui, vel indicio benevolentia, vel suavitate ingenii, vivi perfruamur. Neque tamen hæc cum scribebam, eram nescius, quantis oneribus præmerere susceptarum rerum, et jam insitutarum: sed quia videbam, Italici belli, et civilis historiam jam panè à te esse perfectam, dixeras autem mihi te reliquas res ordiri: deesse mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, conjunctène malles cum cæteris rebus nostra contexere, an, ut multi græci fecerunt, Callisthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius nu-

mantinum: qui omnes à perpetuis suis historiis ea, quæ dixi, bella separaverunt: tu quoquè item civilem conjurationem ab hostilibus, externisque bellis sejungeres. Equidem ad nostram laudem non multum video interesse: sed ad properationem meam quiddam interest, non te expectare, dum ad locum venias: ac statim causam illam totam, et tempus arripere. Et simul si uno in argumento, unaque in persona mens tua tota versabitur, cerno jam animo, quantò omnia uberiora, atquè ornatiora futura sint. Nequè tamen ignoro, quàm impudentè faciam, qui primùm tibi tantum oneris imponam (potest enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam, ut ornes me, postulem. Quid, si illa tibi non tantoperè videntur ornanda? sed tamen qui semel verecundiæ fines transierit, eum benè, et navitèr oportet esse impudentem. Itaque te planè etiam atquè etiam rogo, ut et ornes ea vehementiùs etiam quàm fortassè sentis, et in eo leges historiæ negligas; gratiamque illam, de qua suavissimè quodam in præmio scripsisti, à qua te affici non magis potuisse demonstras, quàm Herculem Xenophontium illum à voluptate: ea si me tibi vehementiùs commendabit, nè aspernere, amorique nostro plusculum etiam, quàm concedit veritas, largiare. Quòd si te adducemus, ut hoc suspicias, erit (ut mihi persuadeo) materies digna facultate, et copia tua. A principio enim conjurationis usquè ad reditum nostrum videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse. In quò et illa poteris uti civilium commutationum scientia, vel in explicandis causis rerum novarum, vel in remediis incom-

modorum; cum et reprehendes ea, quæ vituperanda ducis, et quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis: et, si liberius, ut consuevi, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, insidias, proditionem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt, plenam cujusdam voluptatis, quæ vehementer animos hominum in legendum scripto retinere possit. NIHIL est enim aptius ad delectationem lectoris, quam temporum varietates: fortunæque vicissitudines: quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucunda. HABET enim præteriti doloris secreta recordatio delectationem: cæteris verò, nulla perfectius propria molestia, casus alienos sine ullo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est jucunda. Quem enim nostrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi avelli jubet spiculum, posteaquam ei percunctanti dicrum est; clypeum esse salvum: ut etiam in vulneris dolore, æquo animo cum laude moreretur. Cujus studium in legendo non erectum Themistoclis fuga, redituque retinetur? etenim ordo ipse annalium mediocriter nos retinent quasi enumeratione fastorum: at viri sæpè excellentis anticipites, variisque casus habent admirationem, expectationem, lætitiã, molestiam, spem, timorem: si verò exitu notabili concluduntur, expletur animus jucundissimæ lectionis voluptate. Quo mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut à continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecte-

ris, secernas hanc quasi fabulam rerum, eventorumque nostrorum. Habet enim varios actus, multasque actiones et consiliorum, et temporum. Ac non vereor, ne assentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam videar, cum hoc demonstrarem, me à te potissimum ornari, celebrarique velle. Nequè enim tu is es, qui, quid sis, nescias, et quid non eos magis, qui te non admirentur, invidos, quam eos, qui laudent, assentatores arbitrere. Nequè autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenii gloriã consequatur. Neque enim Alexander ille gratiæ causa ab Apelle potissimum pingi, et à Lysippo fingi volebat, sed quòd illorum artem cum ipsis, tum etiam sibi gloria fore putabat. Atque illi artifices, corporis simulacra ignotis nota faciebant: quæ vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores clari viri. Nec minus enim est Spartiatus Agesilaus ille perhibendus, qui nequè pictam neque fictam imaginem suam passus est esse, quam qui in eo genere laborarunt. Unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omnes imagines omnium, statuasque superavit. Atque hoc præstantius mihi fuerit et ad lætitiã animi, et ad memoriæ dignitatem si in tua scripta pervenero, quam si in cæterorum; quod non ingenium mihi solum suppeditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themistocli, sed etiam auctoritas clarissimi, et spectatissimi viri, et in reip. maximis, gravissimisque causis cogniti, atque in primis probati: ut mihi non solum præconium, quod, cum in Sigæum venisset